

نراق؛ جاذبه‌های علمی، مذهبی، و تاریخی

و جبهه رحیمی

نراق، شهری است با قدمت بیش از هزار سال و در ۱۸ کیلوتری شهرستان «دلیجان» قرار دارد. ارتفاع آن از سطح دریا ۱۶۵۰ و مساحت آن ۷۰ کیلومتر است. دارای آب و هوای معتدل و کوهستانی و متوسط سالیانه آن ۱۵ درجه سانتی‌گراد می‌باشد. آب و هوای دلپذیر آن موجب شده تا در بهار و تابستان پذیرای میهمانان بسیاری باشد که از شهرهای اطراف برای استفاده از هوای خوب آن بدان‌جا سفر می‌کنند.

عمده‌ترین قسمت آب این شهر از قنات به دست می‌آید و چشمه «رود رود درّه» از مهم‌ترین رودخانه‌های فصلی آن به شمار می‌آید. پوشش گیاهی آن را گیاهان خودرو مثل مرزه کوهی، آویشن، ریواس و غیره و گیاهان پرورشی مثل پنبه، سیب زمینی، گندم و جو تشکیل می‌دهد.

اقتصاد آن در گذشته بر پایه تجارت و حمل و نقل بوده ولی امروزه بیشتر درآمد افراد از راه کشاورزی و دامپروری تأمین می‌شود. از جمله صنایع دستی این شهر می‌توان قالی بافی، کرباس بافی و گلیم بافی را نام برد.

قدمت تاریخی نراق

نراق از قدمت تاریخی بسیار طولانی برخوردار است. بعضی از مورخان، تاریخ آن را قبل از اسلام می‌دانند؛ به طوری که معتقدند نراق در محله فعلی نبوده، بلکه از هفت دهکده پراکنده و کوچک تشکیل می‌شده که در آن‌ها، مردمی با دین مجوس یا گبر می‌زیسته‌اند

به نام‌های: گریبان، بیدشک علیا، بیدشک سفلی، درچاله سرخ، شمس‌آباد، کندقه و... در کنار این دهکده‌ها آثار زندگی از سفال تا برج‌ها و باروها به چشم می‌خورد در قسمتی از این محل، کوهی با نام «کافران» قرار دارد که قلعه‌ای بر فراز آن قرار داشته. این قلعه در حمله افغان‌ها ویران شده و فقط تعداد کمی از سنگ‌های آن هم‌چنان بر فراز کوه باقی ماند است.

مرحوم «شیروانی» در کتاب *بستان السیاحه* خود می‌نویسد:

نراق، بر وزن عراق، قصبه مانند و محلی است خاطرپسند از توابع کاشان، در دامن کوه اتفاق افتاده، سه طرفش فی‌الجمله گرفته و سمت مغربش به غایت گشاده است و مردمش شیعه مذهبند...^۱

در لغت‌نامه دهخدا هم نراق این گونه تعریف شده است:

قصبه مرکز دهستان نراق از بخش دلیجان، شهرستان محلات است در پانزده هزار گزی مشرق دلیجان در ناحیه سردسیر کوهستانی واقع است. آبش از چشمه‌سار و قنات، محصولاتش غلات، میوه‌های صیفی و سیب‌زمینی. شغل اهالی زراعت، کرباس‌بافی قالیچه‌بافی است.^۲

از نظر تاریخ‌نویسان، نراق به معنای نریانزهره و عبارت از برآمدگی و بلندی زمین است و چون زمانی سلطان‌آباد (اراک امروزی) را با نام عراق می‌شناختند و نراق در بلندترین نقطه عراق قرار داشت، آن را نر عراق نامیدند. کم‌کم نیز از عراق به نراق تبدیل شده است. بعضی از مورخان اسم نراق را اقتباس از نام ستاره‌ای می‌دانند و برخی دیگر از مردم قدیمی نام نراق را از حروف درهم ریخته قرآن دانسته و اعتقاد بر این دارند که چون نراق فعلی در زمان گرویدن مردم به اسلام و نابودشدن کفار در اطراف این شهر به وجود آمده است، این نام را بر این شهر گذاشته‌اند؛ ولی به نظر می‌رسد که نظر اول با فلسفه نام‌گذاری نراق مناسب‌تر باشد.

آثار تاریخی

- مسجد جامع نراق: یکی از بناهای قدیمی شهر است که در سال ۱۲۴۳ قمری در زمان فتحعلی شاه قاجار ساخته شد. ساختمان این مسجد نمونه‌ای از معماری سنتی نراق است. در ورودی آن از چوب گردوست که روی آن به زیبایی کنده‌کاری شده و

۱. خسروی، محمد رضا، نراق در آینه تاریخ (تهران: چاپ فروردین، ۱۳۷۵) ص ۴۸.

۲. دهخدا، علی اکبر، لغت‌نامه دهخدا، ج ۱۴، ص ۲۲۴۰۷.

وسعت بنای آن هزار متر مربع است. در درون آن در دو طرف صحن هشت غرفه قرار دارد که حدود دو متر از سطح زمین ارتفاع داشته و در گذشته زنان در این غرفه‌ها نماز می‌خواندند. محراب مسجد نیز با کاشی‌های رنگی و طرح‌های زیبا ساخته شده است. - بازار شمس السلطنه: این بازار در قرن ۱۳ هجری ساخته شده است. دیوارهای آن آجری و سقفی ضربی دارد و مانند یک راهروست که در دو طرف آن حجره‌های متعدد قرار گرفته است. در حجره‌ها از چوب و روی آن‌ها به زیبایی کنده‌کاری شده است. علاوه بر این که حجره‌ها محل کسب بوده برای استراحت کاروانیان نیز در بالای آن‌ها اتاق‌هایی ساخته شده است.

- آب انبار حاج مهدی نراقی: از قدیمی‌ترین آب‌انبارهای شهر است که در سال ۱۲۶۴ قمری ساخته شد. دارای یک دهلیز سرازیر با دیوارهای آجری و سقف ضربی آجری است که در انتهای آن شیری قرار دارد. دهلیز آب‌انبار دارای شیب تندی است که به وسیله ۳۵ پله از کف به سطح زمین مربوط می‌شود. پشت بام آن، گنبدی و باکاه گل ساخته شده است و مردم در تابستان از آب خنک آن استفاده می‌کرده‌اند.

- آسیاب‌های آبی: عبارت است از یک مخزن آب با نام «ناسان» که از آنجا آب بر روی پره‌های چوبی که به میله‌ها و دنده‌ها وصل است می‌ریزد و موجب حرکت آسیاب می‌گردد و بدین ترتیب با حرکت سنگ، گندم به آرد تبدیل می‌شود. قدمت این آسیاب‌ها بیش از صد سال است.

- بادگیرها: از آثار باستانی بسیار دیدنی نراق بادگیرهای آن است که قدمت آن را حدود ۲۰۰ سال دانسته‌اند. این بادگیرها را برای خنک کردن سرداب‌ها و منازل می‌ساخته‌اند.

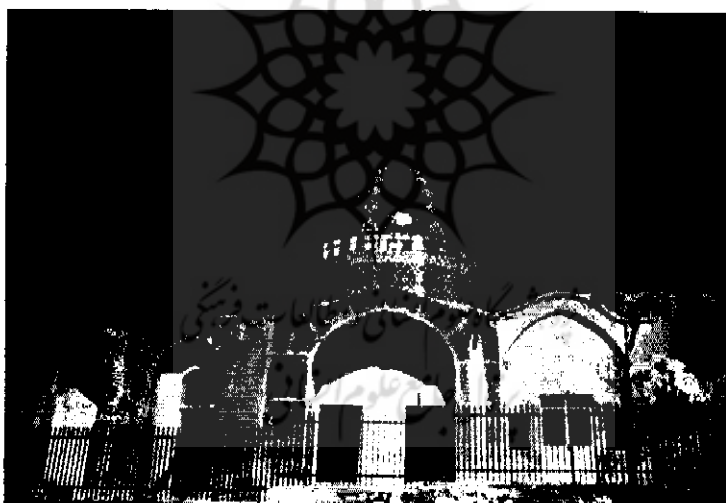
- یخچال: در قسمت بالای نراق یخچالی قرار دارد که قدمت آن را ۲۰۰ سال دانسته‌اند. در گذشته از یخچال برای ذخیره آب استفاده می‌کرده‌اند؛ بدین ترتیب که در زمستان آب‌های کشاورزی که مصرفی نداشت به داخل آن هدایت می‌شد و بر اثر سرما

آب‌ها یخ می‌بست و روی هم انباشته می‌گردید، در بهار و تابستان هم از آن به عنوان آب آشامیدنی استفاده می‌شد.

اماکن مذهبی

- امامزاده زبیده خاتون: زبیده خاتون دختر امام جواد(ع) است. این امامزاده در ۶ کیلومتری جنوب نراق برفراز تپه‌ای قرار گرفته است. تاریخ بنای آن به طور دقیق مشخص نیست؛ ولی از سنگ نوشته‌های قبوری که در آنجا قرار دارد پیداست که این امامزاده بین قرن ۹ تا ۱۱ ساخته شده است. مصالح موجود آن نیز از خشت و گل و چوب است که البته به مرور زمان در بعضی از قسمت‌های آن برای تعمیر از سیمان، آجر و آهن نیز استفاده شده است، اما اصل بنا قدیمی است.

- امامزاده شاه یحیی: از نوادگان امیرمؤمنان(ع) است و بنای آن به دوران حکومت سلجوقیان در قرن ششم برمی‌گردد و قبور چند نفر خواجگان از اعقاب خواجه نصیرالدین طوسی در ایوان آن وجود دارد.

- امامزاده سلیمان: امامزاده سلیمان، معروف به شاه سلیمان، دارای بقعه و بارگاه و گنبدی مدور و ضریح چوبی و ایوان مقصوره مجلل است، به طوری که روی در بقعه ذکر شده مربوط به زمان شاه طهماسب صفوی است.^۱

۱. خسروی، محمد رضا، نراق در آینه تاریخ، ص ۴۹.

۲. محمدی نراقی، عبدالقدیر، جزوه نراق شهر ما.